

Správa o činnosti SDS v roku 2023

Spišský dejepisný spolok evidoval od svojho založenia do 31. decembra 2023 prijatie 689 členov. K tomuto dátumu mal v evidencii 364 aktívnych členov, z toho 8 zakladajúcich, 6 čestných, 22 kolektívnych, 282 riadnych a 28 podporujúcich členov. Na zasadnutiach výboru bolo v priebehu roka 2023 prijatých 5 riadnych nových členov a jeden kolektívny člen. Valné zhromaždenie v tomto roku vylúčilo pre nezaplatenie členských príspevkov 14 členov a o ukončenie členstva požiadal jeden člen.

Činnosť spolku sa riadila v roku 2023 plánom, schváleným na XXIX. valnom zhromaždení SDS 28. augusta 2021 v Spišskom Podhradí.

Valné zhromaždenie Spišského dejepisného spolku (ďalej VZ) sa uskutočnilo dňa 22. apríla 2023 v Mestskom divadle v Levoči. Stretnutie sa zúčastnilo 81 riadnych a podporujúcich členov SDS, 3 kolektívni členovia a 4 hostia, ktorých v úvode privítal predseda spolku PhDr. František Žifčák.

V úvode odzneli tri odborné prednášky. Príspevok s názvom *K 140. výročiu založenia Spišskej historickej spoločnosti* predniesol PhDr. František Žifčák, druhú prednášku si pripravil PhDr. Marián Soják, PhD. na tému *Levoča v archeologických svedectvách* a Mgr. Monika Bizoňová, PhD. priblížila *Jezuitský konvikt v Levoči v 17. a 18. storočí*.

Valné zhromaždenie pokračovalo voľbou volebnej, mandátovej a návrhovej komisie, ktorej úlohou bolo vypracovať návrh uznesenia pléna VZ. Prítomní si ďalej vypočuli správu o činnosti SDS za rok 2022, ktorú predniesla tajomníčka SDS PhDr. Slávka Sámelová a správu o hospodárení za rok 2022 prednesenú PhDr. Soňou Pollákovou, pokladníčkou SDS. Pokladníčka zároveň poďakovala členom za príspevky 2 % z odvedenej dane, ktoré predstavujú pre spolok významnú položku príjmov. Správu revízorov hospodárenia prečítal Ing. Ján Čarnogurský. V závere správy revízorov hospodárenia bolo konštatované, že všetky výdavky – honoráre a prevádzkové náklady boli vynaložené v súlade so stanovami spolku. Doklady boli riadne zaúčtované v peňažnom denníku. Ten bol vzorne a prehľadne vedený podľa predpísaných rubriek a finančných predpisov. Preto revízori hospodárenia navrhli udeliť odstupujúcemu výboru absolútorium. Plénum VZ schválilo prednesené správy a udelilo výboru absolútorium.

Po prestávke na občerstvenie predstavil plénu podpredseda spolku M. Soják jednotlivých kandidátov navrhnutých výborom SDS, nakoľko si členovia spolku volili nových funkcionárov, členov výboru a revíznej komisie na ďalšie trojročné obdobie.

Predseda SDS predstavil potom členom najbližšie aktivity spolku v roku 2023. Informoval o príprave konferencie *Spišská meď v dobách novoveku*, ktorá sa uskutoční 3. júna 2023 v Redute v Spišskej Novej Vsi, ako aj o príprave jesennej konferencie s názvom *Historická slovenčina na Spiši*. Taktiež informoval o jesennej exkurzii do povodia rieky Torusy, ktorej odborným garantom bude Mgr. Ján Endrödi a organizačne ju pripraví PhDr. Soňa Polláková. Predseda ďalej pripomenul plán činnosti na rok 2024, kedy sa majú uskutočniť dve konferencie: jarná konferencia *Pandémie a epidémie na Spiši* a jesenná konferencia *Šľachta na Spiši – Máriássyovci*. Exkurzia bude zameraná na návštevu kláštora v Jasove. Nasledoval návrh programu činnosti v roku 2025. V diskusii Mgr. Vladimír Olejník, PhD. tlmočil návrh PhDr. Zuzany Kollárovej, PhD. pripraviť konferenciu na tému Spišskí historici ako zakladatelia historiografie Spiša. Vystúpil aj doc. PhDr. Michal Slivka, CSc., ktorý predniesol niekoľko návrhov na témy možných konferencií. Po diskusii valné zhromaždenie hlasovaním schválilo uskutočnenie dvoch konferencií. Jarná konferencia v roku 2025 bude venovaná téme *Les v dejinách Spiša* a jesenná konferencia *Historici v začiatkoch spišskej historiografie*. Členovia SDS zároveň rozhodli, že výbor pripraví jesennú exkurziu v roku 2025 na návrh M. Slivku do Zvolena a okolia. V roku 2026 môže byť ďalšou témou konferencie *Vodná energia na Spiši – mlyny, hámre a elektrárne*.

V ďalšej časti sa pristúpilo k odovzdávaniu Ceny Ivana Chalupeckého za mimoriadny prínos pre historiografiu Spiša v roku 2022, udelenej doc. PhDr. Jozefovi Sulačekovi, CSc. in memoriam za dlhoročné zásluhy a trvalý prínos pre spišskú historiografiu. V krátkom príhovore pripomenul PhDr. Martin Furmaník, PhD. (ako navrhovateľ) celoživotné dielo laureáta. Diplom a medailu prevzala jeho manželka Anna Sulačková a poďakovala za uznanie, ktorým bol jej manžel poctený.

Minútou ticha si plénum uctilo pamiatku zosnulých členov, ktorí nás opustili začiatkom roka 2023. Tajomníčka spolku prečítala mená členov spolku, ktorí mali alebo budú mať v roku 2023 životné jubileá a zaželala im do ďalších rokov veľa zdravia. Na návrh predsedu spolku za výbor SDS VZ jednomyseľne schválilo za čestného člena SDS doc. PhDr. Michala Slivku, CSc. za jeho prínos v oblasti archeológie na Spiši. Podpredseda spolku M. Soják predložil VZ návrh na schválenie za čestného predsedu doterajšieho predsedu SDS PhDr. Františka Žifčáka. Plénum jednomyseľne tento návrh schválilo.

Členovia spolku tiež odsúhlasili vylúčenie 14 členov pre nezaplatenie členských poplatkov za posledných päť rokov, pričom sa štyria členovia zdržali hlasovania. Prítomní si mohli prevziať jubilejnú ročenku *Z minulosti Spiša XXX/2022*. Predseda navrhol ponechať jej cenu na úrovni minulého roka a plénum schválilo jej predajnú cenu opäť pre nečlenov na

10,- € a pre členov SDS 7,- €. Podpredseda Marián Soják zároveň podal návrh na možné zvýšenie členských príspevkov. Po krátkej rozprave odsúhlasilo VZ zvýšenie členského príspevku od budúceho roku 2024 pre riadnych členov na 15,- € a pre podporujúcich členov na 8,- €. Traja členovia sa zdržali hlasovania a proti boli dvaja členovia.

V diskusii vystúpil JUDr. Gabriel Lukáč, ktorý upozornil vedenie spolku na potrebu úprav stanov pri bode o zakladajúcich členoch, keďže zakladajúcim členom sa dnes môže stať ktorýkoľvek dlhoročný člen, ktorý zaplatí jednorazový vklad 200,- €. Pri založení spolku a vytváraní stanov bol údajne zakladajúci člen chápaný inak. Plénum zaviazalo výbor, aby aktualizoval stanovy SDS.

Výsledky volieb funkcionárov, členov výboru a revíznej komisie na roky 2023 – 2026 oznámil za volebnú a mandátovú komisiu Ing. Vladimír Chovanec. Konštatoval, že volieb sa zúčastnilo 73 členov spolku. Odovzdaných bolo 73 hlasovacích lístkov, z toho bolo 71 platných a 2 boli neplatné. Za predsedu SDS bol na roky 2023 – 2026 zvolený Mgr. et Mgr. Vladimír Olejník, PhD, za podpredsedu PhDr. Marián Soják, PhD., za tajomníčku PhDr. Slávka Sámelová a za pokladníčku PhDr. Soňa Polláková. Členmi výboru sa stali: Mgr. Erika Cintulová, Ing. Dušan Bevilaqua, PhD., Mgr. Monika Bizoňová, PhD., PhDr. Milica Majeriková-Molitoris, PhD., PhDr. Mária Novotná, Dana Rosová, Mgr. Ján Endrödi. Za náhradníkov do výboru SDS boli zvolení: PhDr. Martin Furmanik, PhD. a PhDr. Zuzana Kollárová, PhD.. Za revízorov hospodárenia boli zvolení: Ing. Ján Čarnogurský, Ing. Peter Cenký a Mgr. Rastislav Mačura.

Na záver podujatia Ing. Eduard Pavlik za návrhovú komisiu prečítal znenie návrhu uznesenia pléna XXXI. valného zhromaždenia SDS. Valné zhromaždenie uznesenie jednomyseľne schválilo a je súčasťou tejto zápisnice.

V priebehu roka 2023 spolok zorganizoval dve vedecké konferencie. V spolupráci s Banickým spolkom Spiš a s podporou Mesta Spišská Nová Ves pripravil jarnú konferenciu s názvom „*Spišská med' v novovekých dejinách*“, ktorá sa konala 3. júna 2023 v Redute v Spišskej Novej Vsi. Zúčastnilo sa jej 55 členov spolku a bola rozdelená do troch celkov. V prvej časti vystúpili traja prednášajúci, v druhej časti odprezentovali svoje príspevky dvaja referenti a poobede predstavil prípravy nového dokumentárneho filmu *Cesty medi 2* režisér Stanislav Manca. Posledný prednášajúci Miloš Greisel ponúkol svoj pohľad na banské diela na Spiši. V nedeľu 4. júna sa uskutočnila exkurzia pre záujemcov o históriu baníctva v Hnilčíku, Smolníku, Smolníckej Hute a Gelnici, ktorá bola v réžii Banického spolku.

Spolok participoval aj na konferencii k 780. výročiu privilégia spišských kopijníkov, konanej 17. júna v kultúrnom dome v Hozelci, pričom náš spolok nebol organizátorom tejto

konferencie, no zabezpečil prednášajúcich, tlač pozvánok a ich rozposlanie členom SDS v elektronickej forme. Za spolok sa konferencie zúčastnil František Žifčák, ktorý viedol prednášky. Príprava bola na veľmi dobrej úrovni a konferencie sa zúčastnilo približne 80 ľudí. Prednášky boli rozdelené do dvoch blokov. Prvý blok bol zameraný na staršie dejiny a popoludnie bolo venované novoveku. Podujatie spestrilo vystúpenie skupiny historického šermu Jago. Všetky dodané príspevky sú uverejnené v zborníku, ktorý vydali organizátori (kopijnícke obce Gánovce a Hozelec).

Ďalšou spoluprácou spolku tentokrát s Katedrou slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave bola vedecká konferencia „*Slovenčina na Spiši*“. Uskutočnila sa za podpory Mesta Spišské Podhradie v jeho koncertnej sále 25. novembra. Na konferencii odzneli zaujímavé prednášky o podobách slovenského jazyka na Spiši v minulosti, jeho vývoji na tomto území a používaní v svetskej, cirkevnej a administratívnej produkcii. Konferencie sa zúčastnilo 62 členov spolku. Doplňujúcim programom po ukončení konferencie bola návšteva novootvoreného Diecézneho múzea v Spišskej Kapitule, v ktorom sprevádzal účastníkov konferencie predseda spolku Vladimír Olejník.

Plánovaná exkurzia do povodia rieky Torysy sa neuskutočnila pre zaneprázdnenosť odborného garanta exkurzie a bola odložená na budúci rok.

V roku 2023 zasadal výbor 3 krát - 27. marca (107. zasadnutie), 22. mája (108. zasadnutie) a 2. októbra (109. zasadnutie). Zasadnutia sa uskutočnili v Spišskom archíve v Levoči. Ich hlavným obsahom bola príprava XXXI. valného zhromaždenia, plánovaných konferencií, ročenky *Z minulosti Spiša* a prijímanie nových členov. Zasadnutia redakčnej rady ročenky SDS prebiehali po zasadnutí výboru.

Členka výboru Milica Majeriková-Molitoris informovala výbor v marci tohto roka o vydaní mince s portrétom Jozefa Kuraša (Józefa Kuraša), ktorú vydala Poľská národná banka. Ozbrojená skupina pod vedením J. Kuraša však bola zodpovedná za viac ako sto násilných prepádov, krádeží, rabovaní, ako aj vražd civilného obyvateľstva na severnom Spiši v rokoch 1945 – 1947. Z poverenia výboru preto vypracovala protestné vyhlásenie, v ktorom spolok vyjadril nesúhlas s touto aktivitou. Vyhlásenie obsahovalo aj prílohu so zoznamom činov a vražd J. Kuraša. Zverejnené bolo aj na našej webovej stránke, preložené do poľštiny a zaslané Poľskej národnej banke i Národnej banke Slovenska a na vedomie ústavom pamäti národa na Slovensku a v Poľsku, slovenskej ambasáde v Poľsku, Matici slovenskej a Poľskej numizmatickej spoločnosti.

O aktivitách SDS informujeme naďalej aj na našej webovej stránke, kde nájdú členovia nielen aktuality, ale aj informácie o možnostiach zaplataenia členských príspevkov,

činnosti spolku i bibliografii k dejinám Spiša. Na stránke je zverejnený aj štatút Ceny Ivana Chalupeckého za mimoriadny prínos pre historiografiu Spiša, ako aj kritériá udelenia ceny, jej poslanie i spôsob predkladania návrhov.

Záverom môžeme konštatovať, že v roku 2023 sa podarilo pripraviť pre našich členov zaujímavé podujatia zamerané na dejiny Spiša.

Slávka Sámelová, tajomníčka SDS